

Janez Debeljak – Janče

(1931–2011)

Ločan in ljubiteljski gledališki igralec

Janez Debeljak kot glavar Mändl v Coprniški krvavi rihti v Loki. (*v lasti Boštjana Debeljaka*)

Poslovil se je ljubiteljski gledališki igralec, loški mestni klicar, dolgoletni predsednik Kulturnega društva Loški oder, javni delavec in svojevrstni loški simbol.

Rod, delo in osebnost

Janez Debeljak - Janče izhaja iz znane loškega rodu Debeljakov, nekdanjih malih trgovcev, v katerem je bilo več članov družine dejavnih na različnih poljih kulture: v ljubiteljskem gledališču in zborovskem petju ter društvenem življenju so se udeleževale njegove tete, stric, dr. Tine Debeljak, literarni kritik, prevajalec, pesnik in urednik, pa je 1936, ob priložnosti obrtniško-industrijske razstave v Škofji Loki, po 200 letih znova uprizoril znameniti Loški pasijon, bil pa je tudi član znamenitega ceha profesorjev in eden soustanoviteljev Loškega muzeja.

Janez se je rodil v Ljubljani, 28. aprila 1931, očetu Viktorju in materi Mici Debeljak (roj. Mrak) kot drugi sin. Osnovno šolo je končal v Škofji Loki, srednjo ekonomsko šolo pa v Ljubljani (1949). Z državnim dekretom, kakor je bilo v nekdanji državi tedaj v navadi, je bil na prvo delovno mesto poslan v Prijedor, v Bosni in Hercegovini. Po kakih dveh letih službovanja v Prijedoru in odsluženem vojaškem roku v Bileći se je 1954 vrnil v Slovenijo in se zaposlil v Gorenjskem

zdravstvenem domu Kranj, kjer je spoznal svojo bodočo ženo, zvesto ter potrpežljivo življenjsko sopotnico Francko (roj. Jerala). V zakonu so se jima rodili trije otroci, sinova Aleš in Boštjan ter hčerka Urška, in vse tri sta pripeljala do akademske izobrazbe in poklicev. Janez je v svoji delovni dobi služboval še v Filmservisu v Ljubljani, Transturistu v Škofji Loki in dolga leta, do upokojitve 1991, v Mesoizdelkih v Škofji Loki.

Po njegovih besedah se je Janez Debeljak »službeno vse življenje ukvarjal z dolgočasnimi številkami« (največ kot računovodja), zato je razumljivo, da se je od teh števil v prostem času rad umikal – k družini, svojim konjičkom ter k društvenim in družbenim dejavnostim, ki pa so bile v glavnem povezane s kulturo, slovenskim jezikom, s Škofjo Loko in njegovo največjo ljubeznijo – ljubiteljskim gledališčem.

Družino je Janez Debeljak le redko omenjal, čeprav smo vsi, ki smo ga poznali, vedeli, da mu veliko pomeni. Družina je bila tabu. To je bilo okolje, v katero se je vračal po napornem delu, tako v službi kakor v izven nje, in videlo se je, da se vrača v zaupljiv topli dom. V redkih trenutkih je z nekakšno grenkobo v glasu omenil, da bi se družini rad posvetil več, kakor se ji je, znano pa je bilo, da so poletja namenjena otrokom in ženi. Njegovi otroci povedo, da je bila njihova hiša »topli dom in središče sveta, in sicer ne zgolj za ožjo in širšo družino; njihov dom je bi kot dom odprt tudi za vse sorodnike, tudi tiste iz Argentine in Berlina, za vse prijatelje in sodelavce«, in otroci mu »odsotnosti zaradi njegovih dejavnosti, zlasti gledališča, niso zamerili, ker so čutili, da je, kadar je z njimi, ves njihov in jim nudi ljubezen, oporo in razumevanje, čeprav je znal biti tudi strog, ter varno zavetje.« In vsem je nevsiljivo privzgojil zavest, da to, kar dela, »dela za skupno, družbeno dobro, za dobro Loke in slovenskega prostora, ne za lastno korist. In to smo vsi povzeli po njem. Iz doma je znal, s pomočjo žene Francke, ki ni bila le potrpežljiva, temveč tudi izjemno modra ženska, narediti hišo z dušo.«

Za svojo in sprostitev družine je gojil številne konjičke. Po očetu je podedoval in nadaljeval posebno naklonjenost do zajčereje, in na Žolšču je imel vrt z zajčnikom in utico, kamor se je vsak dan zatekal po »fizično odvezo«. Tja je rad povabil tudi prijatelje, saj je bil na svoje zajce nenavadno ponosen. Rad je pripravljval svojo skrivnostno pijačo »kloštergajst«, za katerega mu je po nunah podedovani recept zapustila njegova mama, s katerim je prijateljem rad postregel v svoji »samostanski celici«, kakor je imenoval majhno sobico v pritličju svojega doma v Blaževi ulici. V njej je hranil tudi številne starine iz loškega okolja, katerih strasten zbiralec je bil. Njegova strast so bile tudi gobe, ko je našel čas zanje, pa knjige (o njegovi ljubezni do branja priča tudi javno priznanje, ki ga je za svojo 50-letno zvestobo prejel v Knjižnici Ivana Tavčarja ob njeni 50-letnici) in tudi petje. Prav zaradi svojega pevskega daru je nastopal tudi v operetah, dokler je Loški oder še gojil to umetniško zvrst. Njegov glavni konjiček, in prav poklicna zavezanost, pa je bila igra v ljubiteljskem gledališču.

Zaradi prvinskega čuta dolžnosti do Loke in loške kulture, do slovenskega

jezika in zlasti do loškega narečja, katerega izvrsten stvarni poznavalec, ljubitelj in govorec je bil, je bil dejaven tudi na drugih področjih, skratka povsod tam, kjer je čutil, da s svojim konkretnim delom in poznanstvi lahko kaj pripomore k splošnemu napredku kraja in institucij, zlasti kulturnih, h katerim se je prišteval; naj bo to v turizmu, Muzejskem društvu, različnih občinskih odborih, kot delegat gledališča v nekdanji Občinski kulturni skupnosti, kot predsednik sveta Knjižnice Ivana Tavčarja (1980–1982) ali kje druge. Ravnal se je po Gregorčičevi maksimi: Ne, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan! Seveda s konkretnim delom, ki pokaže vidne dosežke, ne le z besedami. Politik nikoli ni maral biti, zanimalo ga je delo z otipljivimi rezultati. Najbolj tvorno in najbolj zagnano se je posvečal delu v ljubiteljskem gledališču v Loki. V njem je bil dejaven od vrnitve s služenja rednega roka vojske, od leta 1955, najprej kot igralec, od leta 1964 naprej kot stalni član bodisi upravnega bodisi nadzornega odbora gledališča, od leta 1990 vse do smrti 2011 pa tudi kot predsednik izvršnega odbora in s tem predsednik Kulturnega društva Loški oder. Kot član vodstva Loškega gledališča je bil zelo delaven zlasti v času priprav in izvajanja prenove loškega gledališča (1976–1982), pa ob koncu 80-tih let v prizadevanjih, da loško gledališče pridobi poklicnega strokovnega delavca. Vrhunec njegovega dela za loško gledališče pa pomeni njegovo predsedovanje Kulturnemu društvu Loški oder, ki ga je vsa leta vodil modro in preudarno. Ta čas ni bil le predsednik društva, bil je tudi njegov gospodar in zanj mu ni bilo žal ne časa ne znanja, tudi ne fizičnega dela. Bil je pobudnik številnih investicij, ki so pripomogle k izboljšanju opremljenosti gledališča in s tem pogojev za njegovo delo, bil pa je tudi strpni in preudarni ter obzirni podpornik ustvarjalnega dela v gledališču, in take programske zasnove, s katero se je Loški oder obdržal na kakovostni ustvarjalni ravni, kot ogledalo človeški duši, in ni zdrsnil v ceneno, danes tako pogosto, zabavljaško združbo. Pri tem mu je bila posebej pomembna skrb za vzgojo mladih igralcev, zlasti ob pomoči profesionalnih sodelavcev pri predstavah (režiserja, lektorja, scenografa in kostumografa), in prenašanje ljubezni do gledališča na mlade, tudi na svoje potomce (leta 1973 je v predstavi V Zali igrala njegova hčerka Urška, 2001 pa v predstavi Kralj Ojdipus njegova vnukinja Jerneja, zdaj v gledališču igrata tudi vnuka Lavra in Aljaž).

O tem, kako zelo naklonjen je bil loškemu gledališču, zgovorno priča tudi gradivo iz njegovega osebnega arhiva. Ko je ugotovil, kako pomanjkljiv je gledališki arhiv, zlasti za obdobje od 1945 do 1989, in ker se je zavedal, da je človeški spomin tako čudno porozen, da vse, kar ni izrecno zapisano, spušča v pesek pozabe in neobstoja, je sam začel zbirati in zapisovati podatke o predstavah, režiserjih in igralcih ter druge zanimivosti, ki pričajo o bogati dejavnosti loškega ljubiteljskega gledališča po 2. svetovni vojni. Kdorkoli bo kdaj pisal zgodovino loškega gledališča, ne bo mogel mimo teh pomenljivih Debeljakovih zapisov oziroma brez njih sploh ne bo mogel pisati.

Poudariti je treba tudi naslednje. Ne glede na vse, kar je storil in dosegel, ne glede na posebno slavo in nedeljeno priznavanje, ki ga je bil deležen v Loki, je

Janez Debeljak kot Švejk
v predstavi Vstajenje Jozefa Švejka.
(v lasti Mimi Jamnik)

Janez Debeljak ostajal skromen, morda celo pretirano skromen, človeško topel in prijateljski, odkrit ter odprt do vsakogar. Vsakomur se je znal toplo približati, zlasti njegov nasmešek je bil vedno razorožujoč ob še tako slabi volji, znal je prisluhniti, vedno je imel spodbudno besedo za vsakogar, nesebično se je razdajal. V gledališču, pa tudi zunaj njega, nikoli ni delal razlike med starejšimi in mlajšimi, izobraženimi in neizobraženimi, zaslužnimi in nezaslužnimi, v vsakomer je gledal le človeka in za vsakogar je bil preprosto – Janče. Neskončno in nespravljivo pa je sovražil neiskrenost in hinavščino. In vsem, ki smo ga poznali, je bil tako ali drugače vzor.

Janez Debeljak kot ljubiteljski igralec

Največji njegov konjiček, njegova strast in njegova ljubezen pa je bila, kot že rečeno, igra na odru.

Janez Debeljak je prvič tvorno stopil na gledališki oder z vlogo dvojčkov v komediji Molčeča usta že, danes lahko to rečemo, davnega leta 1955, ko je življenje prežemalo še vsesplošno kolektivno navdušenje, ki je sicer znalo človeške ustvarjalne moči pridobiti za skupne naloge in zamisli, ki pa je človeško individualnost rado posesalo v kolektivno nezavedanje, da ne rečemo pozabo. Štel je rezultat, dosežek, uspeh, človek za njimi je bil manj pomemben. Tudi ljubiteljska gledališka dejavnost pri tem ni bila izjema, vendar s tem izvzetjem, da so dobro odigrane vloge vendarle trgale kopreno, saj jih je spomin gledalcev ohranjal žive tudi tedaj, ko je odpovedal celo arhiv, ki bi moral zvesto hraniti dokaze o dosežkih, vendar tega ni storil.

Vendar: gledalstvo, občinstvo pomni, mi pomnimo. Pomnimo Debeljakovo ustvarjalno raznolikost, njegovo živost in iskreno prepričljivost v različnih gledaliških zvrsteh, od otroške igre prek komedije, drame do operete iz časov, ko je bila ta zvrst v Loškem gledališču še čislana in priljubljena. Njegovo ustvarjalno voljo in moč izpričuje tudi zavest, da je bil dejaven tako v »klasičnem gledališču«, ki ga je gojilo Loško gledališče in zdaj Loški oder, kakor tudi v eksperimentalnem gledališču, kakršno je bil Oder - Galerija. Vsako od teh gledališč v svojo zgodovino lahko s ponosom in brez zadrege zapiše, da je njegovo podobo pomembno sooblikoval igralec Janez Debeljak. Morda bi bilo prebahavo reči, da brez njega teh gledališč ne bi bilo, nobenega dvoma pa ni, da bi bila drugačna, morda celo manj značajska razpoznavna.

V dostopnih zapisih je mogoče prebrati o igralcu Janezu Debeljaku kot igralcu z veliko mero komedijantskega temperamenta, s katerim je svojim vlogam vdihnil svojevrstno prikupnost in sproščenost, o njegovi domiselnosti, naravni preprostosti, duhovitosti, iznajdljivosti, smislu za kolektivno igro itn. Prav zaradi teh lastnosti se je morda najbolj znašel in počutil doma v »komedijantskih« vlogah, čeprav je tudi »resne« oblikoval z enako zavzetostjo in odgovornostjo – do avtorja, do vloge in do gledalcev. Zaradi teh lastnosti lahko o Debeljakovih številnih vlogah govorimo v množini, torej o njegovih gospodih Paravicinijih (Mišelovka), baronih (Ta veseli dan ali Matiček se ženi), Balantačih (Vdova Rošlinka), Švejkih (Vstajenje Jozefa Švejka), Selsdonih (Hrup za odrom), Doolitlih (Pigmalion), Feliksih (Naši trije angeli), glavarjih (Coprniška krvava rihta v Loki), Gabrijelih (Sredi vrtov), Peninkulusih (Dvojčka), Tejreziasih (Kralj Ojdipus), Pantaleonih (Prebrisana vdova) in drugih, saj ne samo vsaka vloga, ki jo je odigral posebej, temveč tudi vsak njegov nastop v posamezni vlogi pomeni izvirno in enkratno oblikovalsko dejanje. In zaradi teh človeško toplih in razorožujočih posebnosti, zanje smo ga gledalci skozi ta dolga ustvarjalna leta nagrajevali z aplavzi, mu je priznanje izrekla Občina Škofja Loka, s srebrno plaketo občine (1993) in tudi strokovna gledališka javnost: leta 1993 Zveza kulturnih organizacij Slovenije z zlato Linhartovo značko in leta 1994 Sklad Staneta Severja s Severjevo nagrado za igralske dosežke na ljubiteljskem odru.

Suha statistika je seštelala njegove vloge na odru: skupaj jih je bilo 71, ob čemer ne štejemo njegovih nastopov v vlogi povezovalca na veselih večerih ali v vlogi dedka Mraza, pa tudi ne v vlogi mestnega klicarja na Venerini poti v Loki in povezovalca na najrazličnejših društvenih (gasilci, Rdeči križ, šole itd.) in drugih prireditvah. Statistika pove tudi to, da se mu je zgodilo, kar se zgodi redkim igralcem, da je namreč isto vlogo igral v več postavitvah istih dramskih besedil, pri čemer pa njegove vloge, ki jih je zaigral dvakrat ali trikrat, nikoli niso bile zgolj ponovitve prve igre. Po trikrat je zaigral Gospoda Paravicinija v Mišelovki (1962, 1976, 1996) in Švejka (1974, 1984, 1994), dvakrat pa vlogo Selsdona v Hrupu za odrom (1988, 2007). Zadnja vloga, ki jo je Janez Debeljak odigral na Loškem odru, preden mu je bolezen vzela moči, je bila vloga Georga Bambergerja v Shafferjevi Črni komediji.

In še dve posebni lastnosti igralca Janeza Debeljaka je treba postaviti pod odrske luči: to sta zvestoba in predanost. Zvestoba ga je vsa ta leta zavezovala delu prav v tem našem gledališču; iz njegove zvestobe gledališkim deskam in načina, kako se je ta lastnost izražala, ter iz predanosti ustvarjalnemu delu in odrekanju za skupni, kolektivni dosežek, ki je hkrati družabno in prijateljsko dejanje, so črpali in se navdihovali, da ne rečemo vzgajali, kar celi rodovi ljubiteljskih igralcev Loškega odra. Prav ta duh zvestobe in predanosti pa je tudi jamstvo, da bo Loški oder ustvarjalno živel naprej.

Debeljakove gledališke vloge od 1955 do 2009

- 1955: E. Harris: MOLČEČA USTA, režija: Peter Jamnik, vloga: FLOYD/FERGUSON, dvojčka
- 1955: R. Murnik: MATAJEV MATIJA, režija: Ivanka Simonič, vloga: KRAJAN, TRGOVEC
- 1956: P. Budak: KLOPČIČ, režija: Jože Avdič, vloga: ILIJA
- 1956: M. Držić: DUNDO MAROJE, režija: F. Finžgar, vloga: BOKČILO
- 1956: B. Hofman: SVETLOBA VELIKE SAMOTE, režija: Branko Berčič, Jože Kloboves, vloga: ADJUTANT ALFONZ don MARINO
- 1956: Moliere: SGANAREL, režija: Janko Krek, vloga: DEBELINKO
- 1956: L. de Vega: PAŠTETAR, režija: Janko Krek, vloga: JUAN
- 1957: Don A. Guimera: V NIŽAVI, režija: Franc Kovač, vloga: HLAPEC NANDO
- 1957: F. Schubert (A. M. Willner, H. Reichert): PRI TREH MLADENKAH, opereta, režija: Janko Krek, Franc Kovač, vloga: MORITZ, slikar
- 1958: G. Middleton, S. Oliver: ČUDOVITE PUSTOLOVŠČINE ALI POBEGLA NEVESTA, režija: Vinko Primožič, vloga: NADZORNIK GILSON
- 1958: L. Zupanc: BELOKRANJSKI KRESOVI, režija: Lojze Zupanc, vloga: LOJZE, Markov brat
- 1958: J. Sket: MIKLOVA ZALA, režija: F. Finžgar, vloga: TEVŽE, kmečki fant
- 1961: D. M. Bučar: ŠTUDENTJE SMO, režija: Franc Kovač, vloga: OKI
- 1961: M. Držić: TRIPČE DE UTOLČE, režija: Franc Kovač, vloga: ni podatka
- 1962: Fr. farsa iz XVI. stol.: KADAR SE ŽENSKI JEZIK NE SUČE, režija: Janko Krek, vloga: ni podatka
- 1962: A. Christie: MIŠELOVKA, režija: J. Krek, vloga: PARAVICINI
- 1963: A. T. Linhart: TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI, režija: Zdenko Furlan, vloga: BARON NALETEL
- 1963: Tavčar - Polenec: VISOŠKA KRONIKA, (na Gradu) režija: Polde Polenec, vloga: PISAR
- 1964: I. Venezis: BLOK C, režija: Peter Jamnik, vloga: ZAPORNIK FEDON FILIPPAKIS
- 1964: W. Shakespeare: ZIMSKA PRAVLJICA, režija: Polde Polenec, vloga: PAVLIHA, ovčarjev sin
- 1967: P. Schurek, H. Sussmann: PESEM S CESTE, režija: Poldka Štiglic, vloga: VIOLINIST KAREL
- 1968: R. Gobec: PLANINSKA ROŽA (opereta), režija: Jože Avdič, vloga: IZIDOR, sluga
- 1969: Moliere: GEORGE DANDIN, režija: S. Jesenovec, vloga: ni podatka
- 1972: C. Golar: VDOVA ROŠLINKA, režija: Jože Avdič, vloga: BALANTAČ

- 1972: E. Majaron: GRMENJE BREZ DEŽJA, (EG Oder - Galerija) režija: Peter Jamnik, vloga: INŠPICIENT
- 1973: Tavčar - Polenec: V ZALI, režija: P. Polenec, vloga: ŠEPASTI TINČE
- 1973: J. Krek: ŠKOFJA LOKA SKOZI STOLETJA, režija: J. Krek in J. Vozny, vloge: pater AGATANGEL (Škofjeloški pasijon), PISAR (Visoška kronika), MACAFUR (Dva bregova)
- 1974: I. Torkar: VSTAJENJE JOZEFA ŠVEJKA, (EG Oder - Galerija) režija: Jože Vozny, vloga: ŠVEJK
- 1975: I. Torkar: KURENT, režija: Igor Torkar, vloga: PESNIK
- 1975: Grimm - P. Štiglic: TRNULJČICA, režija: Poldka Štiglic, vloga: BAMBO, dvorni norček
- 1976: A. Christie: MIŠELOVKA, režija: Janko Krek, vloga: PARAVICINI
- 1977: M. Remec: DELAVNICA OBLAKOV, režija: Zdenko Furlan, vloga: DREJČ RUTAR, kmet
- 1978: L. Aškenazy: DRŽAVNI ŽENIN, režija: Zdenko Furlan, vloga: FRIDOLIN
- 1982: I. Mrak: IVAN GROHAR, režija: Zdenko Furlan, vloga: VRBA, profesor, slikar, uradnik
- 1983: M. Ješe: TETA MILA, veseli večer, režija: Miha Ješe, vloga: ni podatka
- 1983: Moliere: SGANAREL, režija: Andrej Šubic, vloga: SGANAREL
- 1984: J. Hašek: ŠVEJK, režija: Zdenko Furlan, vloga: ŠVEJK
- 1986: B. Brecht: OPERO VAM ZAIGRAMO, režija: Igor Žužek, vloga: PECHUM
- 1988: M. Frayn: HRUP ZA ODRUM, režija: Lojze Domajnko, vloga: SELSDON
- 1989: V. Havel: OBVESTILO, režija: Igor Žužek, vloga: VACLAV KUBŠ
- 1988/89: G. B. Shaw: PIGMALION, režija: Lojze Domajnko, vloga: ALFRED DOOLITTLE
- 1990/91: S. Mrožek: TANGO, režija: Lojze Domajnko, vloga: EVGENIJ
M. Dekleva: VONJ PO MRTVECIH, režija: Iztok Alidič, vloga: GOVEKAR (Zadničar)
- 1991/92: E. de Filippo: OH, TE PRIKAZNI, režija: Slavko Kurdija, vloga: GASTONE KALIFANO
- 1992/93: N. Simon: ZARES ČUDEN PAR, režija: Matija Milčinski, vloga: MURRAY
- 1993: SREBRNI GRB OBČINE ŠKOFJA LOKA za 40-letno gledališko ustvarjalnost
- 1993: ZLATA LINHARTOVA ZNAČKA, priznanje ZKO Slovenije za izjemne dosežke na področju gledališke in lutkovne dejavnosti
- 1993/94: J. Kesselring: ARZENIK IN STARE ČIPKE, režija: Marjan Bevk, vlogi: MR. GIBBS, POROČNIK ROONEY
- 1994/95: I. Torkar: VSTAJENJE JOZEFA ŠVEJKA, režija: Marjan Bevk, vloga: JOZEF ŠVEJK
- 1994: NAGRADA SKLADA STANETA SEVERJA za življenjsko delo v slovenskem ljubiteljskem gledališču
- 1995/96: A. Christie: MIŠELOVKA, režija: Matija Milčinski, vloga: GOSPOD PARAVICINI
- 1996/97: N. Coward: HUDOMUŠNA PRIKAZEN, režija: Brane Kraljevič, vloga: DR. BRADMAN
- 1997/98: S. in B. Spewack: NAŠI TRIJE ANGELI, režija: Matija Milčinski, vloga: FELIX DUCOTEL
- 1997/98: Tavčar - Kaluža: COPRNIŠKA KRVAVA RIHTA V LOKI, režija: Matija Milčinski, vloga: GLAVAR MÄNDL
- 1998/99: V. Möderndorfer: SREDI VRTOV, JOŽEF IN MARIJA, režija: Jože Valentič, vlogi: GABRIJEL, SOSED
- 1999: samostojni nastop: kovač DEMŠAR (v loškem narečju)

- 1999/2000: L. Kaluža: MAX-X, režija: Metoda Zorčič, vloga: MAKS, dedek
T. M. Plavt: DVOJČKA, režija: Matija Milčinski, vloga: PENINKULUS
- 2000/01: N. Machiavelli: MANDRAGOLA, režija: Marjan Bevk, vloga: PATER TIMOTEJ
- 2001/02: Sofokles: ANTIGONA, režija: Matija Milčinski, vloga: TEJREZIJAS, DUHOVNIK,
PASTIR
- 2001/02: Tavčar - Kaluža: VIZITATOR IZ FREISINGA, režija: Jože Vozny, vloga: KONRAD
- 2003/04: C. Goldoni: PREBRISANA VDOVA, režija: Matija Milčinski, vloga: PANTALEONE DEI
RISOGNOSI
- 2004/05: I. Brešan: SLAVNOSTNA VEČERJA V POGREBNEM ZAVODU, režija: Miha Alujevič,
vloga: DON FELICIO
- 2005/06: W. Shakespeare: BENEŠKI TRGOVEC, režija: Matija Milčinski, vloga: STARI GOBBO
- 2006/07: M. Camoletti: STROGO ZAUPNO, režija: Matija Milčinski, vloga: ŠIMEN
- 2007/08: M. Frayn: HRUP ZA ODROM, režija: Matija Milčinski, vloga: SELSDON
- 2008/09: B. Nušič: SUMLJIVA OSEBA, režija: Matjaž Šmalc, vloga: TASA
- 2008/09: Tavčar - Kaluža: COPRNIŠKA KRVAVA RIHTA V LOKI, režija: Matija Milčinski,
vloga: NORBERT FRUEBERGER (loški zlatar, prisednik)
- 2009/10: P. Shaffer: ČRNA KOMEDIJA, režija: Branko Kraljevič, vloga: GEORG BAMBERGER

Janez Debeljak kot mestni klicar.
(v lasti Boštjana Debeljaka)

Kritiki o igralcu Janezu Debeljaku

Slovenska gledališka kritika, zlasti kritika ljubiteljskega gledališča, se le redko in obotavljivo loti pisanja o ljubiteljskih predstavah, pa še takrat raje teoretizira, kakor da bi se posvetila ključnim vprašanjem uprizoritve; da bi pa opazila igralčvo stvaritev, mora ta biti res že izjemna, da kritiku pade v oči. Tako je bilo tudi z igro Janeza Debeljaka. Zato le nekaj drobcev, ki pričajo o tem. Kritičarka Rapa Šuklje je igralsko stvaritev Švejka opazila leta 1974, v EG Oder - Galerija: »Po igralski plati velja posebej omeniti Švejka Janeza Debeljaka ...« (Radio Ljubljana, Radijski dnevnik, 13. 1. 1974). France Vurnik ga je opazil v *Pigmalionu*: »Pigmaliona je mogoče uprizoriti, če ima skupina primerna igralca vsaj za dve ključni vlogi, za prodajalko rož Elizo Doolitlovo in njenega očeta, najprej smetarja in potem pripadnika srednjega razreda Alfreda Doolitla. Za obe vlogi sta se našla ne le ustrezna, marveč prav posrečena igralca; za Elizo Bernarda Gašperčič ..., za Doolitla pa slikovit naturščik Janez Debeljak, ki je s svojim preprostim, naravnim in »neigranim« pristopom vnesel v predstavo največ ironije in s tem živahne odzivnosti med občinstvom. ... Janez Debeljak se je z vlogo sproščenega Shawovega rezonerja, smetarja in samokritičnega meščana tako rekoč identificiral z Doolitlom in tako je ironija, ki jo avtor podaja prav prek tega lika, tudi najbolje prihajala do veljave.« (France Vurnik: Temeljito naštudiran *Pigmalion*. Gorenjski glas, 27. 4. 1989). Ali: »Zelo duhovito je zaigral tudi Janez Debeljak, v vlogi Elizinega očeta. Ta nadvse zanimiv in komičen karakter je bil podan s sproščeno in hkrati natančno premišljeno igro.« (Mirjam Novak: *Pigmalion*, Zadnja letošnja premiera na Loškem odru. Dnevnik, 4. 5. 1989). »Uprizoritev je zaznamoval tudi redek jubilej. Igralcu Janezu Debeljaku smo se poklonili ob njegovi petdesetletnici odrskega življenja, režiser pa mu je poklonil v uprizoritvi antologijsko, posebno nemo vlogo (starega Gobba v Beneškem trgovcu, op. LK) ...« (Goran Schmidt: Beneški trgovec, Radio Ljubljana, 29. 10. 2005).

Janez Debeljak o sebi kot igralcu

Kadar je bil govor o njem in njegovi igri, je bil skromni Janče silno redkobe-seden, navado je rekel: »*Sej ni uredn.*« Ko sem ga pred davnimi leti, na začetku najinega poznanstva, vprašal, kako oblikuje svoje vloge, je skromno odgovoril: »Ah, nič jih ne oblikujem, samo gledam, da z vlogo, pa če je kaj pomembna ali ne, pustim na odru sled!« In pri tem dodal svoj znani šegavi: *a veš*. Samo toliko.

Malce bolj se je razgovoril o sebi, ko je bil k temu »prisiljen«, npr. ob nagradah za življenjske igralske dosežke je moral pristati na intervjuje z novinarji. Tako ob prejemu zlate Linhartove značke novinarki Gorenjskega glasa Lei Mencinger: »Prideš prvikrat (na oder, op. LK), ker ti nekdo reče, da pridi, drugič pa že čutiš, da moraš iti. Ker pa sem pri svojem poklicnem delu imel vseskozi opravka s številkami, je bilo igranje zame še posebej prijetna sprostitev, veselje in zadovoljstvo,

nekakšna rekreacija duha ... Potem mine nekaj let, pa še igraš, pa mine deset, dvajset let, pa si še na odru, in potem je tu že štirideset let, pa me še vedno ob večerih ni doma – sem v gledališču. ... Ja, tudi pel sem. V Škofji Loki so bile operete pred časom izredno popularne. Morda se bo kdo še spomnil ... To so bile predstave z živo glasbo, saj smo k sodelovanju povabili vojaško godbo. S temi operetami smo gostovali po vsej Gorenjski. Bilo je zabavno, veselo, občinstvo pa navdušeno, da so ploskali na odprti sceni ... Igralci imajo zdaj to srečo, da jih v predstavi ne vodijo ljubiteljski režiserji, pač pa tudi poklicni, to je ogromna razlika. Razlika med gledališčem pred desetletji in današnjim pa je opazna tudi drugače: na odru je vse več mladih igralcev, tudi v dvorani med občinstvom je vsako leto več mladih. Kaj bi hoteli še več? To lahko samo pomeni, da bo gledališče živelo še naprej, v Škofji Loki pa še posebej.« (Lea Mencinger: Igranje je rekreacija duha, Janez Debeljak, igralec. Gorenjski glas, 10. 12. 1993). In še: »Ne, ne bi mogel reči, katera vloga mi je bila najbolj pri srcu, prav gotovo jih je bilo več. Rad sem nastopal v Molierovih komedijah, v Držićevih, bil sem grof v Županovi Micki, igral sem v Visoški kroniki, V Zali, bil sem dr. Doolittle v Pigmalionu, kdo bi si vse zapomnil. Ne, take vloge, za katero bi pa z gotovostjo rekel, ta je doslej moja najboljša, te še ni bilo. Vedno mislim, kaj bo prinesla naslednja vloga, kako trd oreh bo zame: to pa je izziv, zaradi katerega smo pač igralci na odru. Pri tem pa ni pomembno, ali gre za glavno vlogo ali za povsem obrobno, vsaka je pomembna, sploh je vsak del predstave pomemben za celoten učinek.« (Lea Mencinger: Odrskih štirideset let, Janez Debeljak, Severjev nagrajenec. Gorenjski glas, 23. 12. 1994). Na vprašanje novinark Andreje Kopač, za Ločanko, katero vlogo bi igral še enkrat, je odgovoril: »Oh, to težko rečem. Vsako leto človek *rata* starejši in dobiva nove priložnosti. Ko sem igral dvornega norčka Mamba iz Trnuljčice in so otroci kričali, naj ne poduham cveta, ker bi potem zaspal, ja, to je bil tisti pristni stik z gledalci, ko veš, da res živijo s teboj. Drugače sem pa bil zelo rad dedek Mraz. Ko gledaš otroke, kako pridejo k tebi s tistimi velikimi *učkami* pričakovanja in veš, da si ti v tistem trenutku njihovo središče sveta, je to občutek, ki je nepopovnljiv, seže pa v srce.« (Andreja Kopač: Zvestoba in predanost gledališču, Janez Debeljak ... praznoval 50-letnico pripadanja gledališkemu odru. Ločanka, december 2005).

Ja, Janče je bil človek in igralec s široko odprtimi očmi ter otroško velikim in toplim srcem.

VIRI:

SIZAL-ŠKL 335, Janko Krek, t. e. 1.

SIZAL-ŠKL 238, Loški oder, t. e. 1-7.

SIZAL-ŠKL 237, Knjižnica Ivana Tavčarja, t. e. 9.

Arhiv Loškega odra, Zapisniki, kritike, ocene, poročila, 1986-2010.

Janez Debeljak, osebni arhiv (hrani sin Boštjan Debeljak).

Boštjan in Romana Debeljak, ustne informacije avtorju, 11. 11. 2011.

Matjaž Eržen, ustne informacije avtorju, 14. 11. 2011.
Andreja Kopač: Zvestoba in predanost gledališču. Ločanka, december 2005.
Lea Mencinger: Igranje je rekreacija duha. Gorenjski glas, 10. 12. 1993.
Lea Mencinger: Odrskih štirideset let. Gorenjski glas, 23. 12. 1994.
Mirjam Novak: Pigmalion. Dnevnik, 4. 5. 1989.
Goran Schmidt: Beneški trgovec. Radio Ljubljana, 29. 10. 2005.
France Vurnik: Temeljito naštudiran Pigmalion. Gorenjski glas, 7. 4. 1989.